

Naar een andere omgang met mestregels

Voorstel voor het creëren van experimenteerruimte
met een positief effect op natuurwaarden

Opdrachtgever: Noardlike Fryske Walden

November 2018

Grantz bv, Gert Jan van 't Land

provinsje fryslân
provincie fryslân

Voor dit project is steun ontvangen vanuit het ELFPO, "Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling", Europa investeert in zijn platteland.
<https://www.europaomdehoek.nl/fondsen/elfpo>

Gert Jan van 't Land
06 8354 9995

Inhoudsopgave

1	Aanleiding	3
2	Enquête geeft aanleiding om andere omgang met overheidsregels te overwegen	5
3	Mest en natuurinclusieve landbouw, experimenteerruimte	6
3.1	Mest en natuurinclusieve landbouw	6
3.2	De route loopt via experimenteerruimte	7
4	Vertaling in een aanpak voor de NFW en Waadrâne	9

1 Aanleiding

Uit een recente enquête onder boeren en regionale stakeholders in de Noardlike Fryske Walden en de Waadrâne blijkt dat er veel steun is voor het idee dat een andere toepassing van overheidsregels op het gebied van mest kan bijdragen aan een sterkere economische basis voor natuurinclusieve boerenbedrijven. Deze steun bestaat niet alleen bij boeren maar ook bij regionale stakeholders (overheden, bedrijven, burgers).

Dat blijkt uit de rapportage 'NFW en Waadrâne maken werk van Natuur Inclusieve Landbouw' (2018) waarin de resultaten worden gepresenteerd van een onderzoek onder 250 boeren en 110 regionale stakeholders (overheden, bedrijven en burgers).

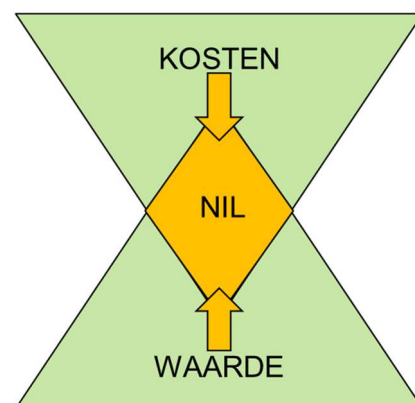
De enquête onderzocht de economische dragers van NIL. Om 'volhoudbaar' te zijn is het immers niet alleen van belang dat natuurinclusieve landbouw in balans is met de natuur, landschap en milieu. Natuurinclusieve landbouw moet ook een (voldoende) sterke economische basis bieden voor het boerenbedrijf.

In de enquête werden drie manieren onderzocht om inkomsten te verhogen.

Maar verhogen van inkomsten is niet de enige effectieve benadering. Een vierde en belangrijke manier om de economische drager onder natuurinclusieve landbouw te verstevigen is het wegnemen van kosten en belemmeringen die onnodig of ongewenst zijn vanuit het oogpunt van natuurinclusieve landbouw.

Deze benadering sluit aan bij het bekende managementboek 'Blue Ocean Strategy'¹. Een zoektocht naar een vernieuwde economische basis onder natuurinclusieve landbouw betekent op basis van de blue ocean strategy:

- *Verhoging van opbrengsten van natuurinclusieve landbouw.* Dit kan door het creëren van een meerwaarde van producten van natuurinclusieve landbouw breder in de samenleving.
- *Het reduceren of afschaffen van onnodige kostenverhogende factoren in de agrarische bedrijfsvoering die een beweging naar natuurinclusieve landbouw in de weg staan.* De vraag volgens Blue Ocean Strategy is: welke dingen kan de boer minder doen of zelfs nalaten zonder dat dit de meerwaarde van het product aantast? Het antwoord op deze vraag kan vaak worden gevonden bij overheidsvoorschriften die anders of efficiënter kunnen zonder verlies van kwaliteit voor natuur/landschap/duurzaamheid. Dat kan bijdragen aan kostenreductie en daarmee aan een sterkere bedrijfseconomische basis van het landbouwbedrijf.

De enquête onderzocht of er onnodige belemmerende of kostenverhogende factoren zijn in de agrarische bedrijfsvoering die het verrichten van NIL-activiteiten in de weg staan. Ook werd onderzocht op welke manier de kosten van deze belemmeringen kunnen worden verminderd en/of de belemmeringen kunnen worden weggenomen. Het onderzoek richtte zich onder andere op de verwachte effecten van een andere manier om wetten en regels te hanteren.

¹ W. Chan Kim, Renée Mauborgne, *Blue Ocean Strategy, How to Create Uncontested Market Space and Make the Competition Irrelevant*, Harvard Business School Press, 2005.

Er is veel steun voor dit idee:

- Veel boeren (71%) zijn van mening dat de mestregels anders kunnen zonder nadelig effect voor natuur, landschap of milieu.
- 75% van regionale stakeholders (overheden, bedrijven, burgers) is van mening dat NIL-boeren zouden meer ruimte moeten krijgen bij de toepassing van overheidsregels op het gebied van natuur, milieu en landschap.

Deze notitie geeft een samenvatting van de resultaten van de enquête op het gebied van vereenvoudiging/verduidelijking/verandering van overheidsregels op het gebied van mest en geeft een uitnodiging om de volgende stap te zetten richting het wegnemen van belemmerende regelgeving op het gebied van mest waardoor natuurinclusieve landbouw kan worden versterkt.

Het enquêteonderzoek biedt hiertoe aanleiding. De rapportage 'NFW en Waadrâne maken werk van Natuur Inclusieve Landbouw' stelt hierover²:

'Er is veel steun voor het idee dat verandering van overheidsregels kan bijdragen aan natuur, landschap en milieu en aan een sterke economische basis van het boerenbedrijf. De enquête geeft dan ook aanleiding om dit idee verder uit te werken'.

Daartoe heeft deze notitie de volgende opbouw:

- Hoofdstuk 2 gaat in op de resultaten van de enquête onder boeren en regionale stakeholders.
- Hoofdstuk 3 schetst de rol van mestregels in het kader van natuurinclusieve landbouw en schetst het belang van experimenteerruimte.
- In hoofdstuk 4 wordt een aanpak gegeven om te komen tot een andere omgang met mestregels in het kader van natuurinclusieve landbouw. De voorgestelde aanpak is gebaseerd op een combinatie van onderzoek en kennisontwikkeling die wordt ondersteund door een gerichte public affairs strategie.

² 'NFW en Waadrâne maken werk van Natuur Inclusieve Landbouw', 2018, p. 7.

2 Enquête geeft aanleiding om andere omgang met overheidsregels te overwegen

88% van de boeren is het er mee eens dat landbouwbedrijven waar natuurinclusieve landbouw is geborgd in beperkte mate mogen afwijken van overheidsregels op het gebied van milieu, natuur en landschap. 63% van de boeren is zelfs van mening dat vereenvoudiging/verduidelijking/verandering van overheidsregels kan leiden tot een betere kwaliteit van natuur, landschap en milieu. De gedachte hierachter is dat een flexibele benadering waarin de boer zelf meer ruimte krijgt om milieu, natuur en landschap en bedrijfsvoering op elkaar af te stemmen kan leiden tot een beter resultaat voor zowel natuurinclusieve bedrijfsvoering als omzet.

Een grote meerderheid van de boeren verwacht dat dit (o.a. door kostenreductie) bijdraagt aan een sterke economische basis van het boerenbedrijf. Vereenvoudiging/verduidelijking/verandering van overheidsregels kan volgens veel boeren bijdragen aan de omzet. Boeren die hiervan een raming konden maken dachten dat dit effect gemiddeld 10% kon zijn.

Veel boeren (71%) zijn van mening dat de mestregels anders kunnen zonder nadelig effect voor natuur, landschap of milieu.

75% van de regionale stakeholders is het er mee eens dat NIL-boeren meer ruimte moeten krijgen bij de toepassing van overheidsregels op het gebied van natuur, milieu en landschap.

De gedetailleerde enquêteresultaten zijn opgenomen in bijlage 1.

3 Mest en natuurinclusieve landbouw, experimenteerruimte

3.1 Mest en natuurinclusieve landbouw

De toepassing van mest heeft veel effect op de natuurwaarden in het landbouwbedrijf. Het rapport *‘Op weg naar een natuurinclusieve duurzame landbouw’*³ geeft hierin inzicht en bevestigt de resultaten van de enquête dat mestregels knellend kunnen zijn vanuit oogpunt van natuurinclusieve landbouw. De oplossingen die het rapport aanraadt liggen op de weg van methoden om de negatieve effecten van mest weg te nemen door middel van vernieuwende werkwijzen. Dit is in lijn met het actuele beleid op het gebied van mest.

De aanpak om boeren ruimte te geven om in beperkte mate af te wijken van regels om daarmee de economische basis voor natuurinclusieve landbouw te versterken en om daarmee natuurwaarden te versterken is op dit moment niet een strategie die in het centrum van de belangstelling van beleidsmakers staat. Er is veel wet- en regelgeving op het gebied van mest.

Enkele relevante citaten uit het rapport *‘Op weg naar een natuurinclusieve duurzame landbouw’* geven een indruk van de wijze waarop op dit moment wordt gedacht over mest en de effecten hiervan op natuurinclusieve landbouw:

Over het belang van mest:

‘Ontwatering, bemesting en het maairegime zijn drie belangrijke onderdelen in de bedrijfsvoering met een effect op kruidenrijke graslanden, weidevogeldichtheden en insectenrijkdom. De uniformiteit van graslanden wordt nog versterkt door frequente herinzaai (graslandvernieuwing) met eenzijdig samengestelde mengsels, die vaak vooral uit Engels raaigras bestaan. Een natuurinclusieve landbouw past de bovenstaande onderdelen in de bedrijfsvoering aan’ (p. 15).

‘Voor bodembiodiversiteit hebben bemesting, grondbewerking en gewasbescherming het meeste effect’ (p. 30).

‘Het stalsysteem heeft een grote invloed op de mestkwaliteit en op de emissie van stikstof (ammoniak). Het stalsysteem werkt dus door in kansen voor biodiversiteit van graslanden, akkers en de nabijgelegen biodiversiteit in natuurgebieden’ (p. 39). ...

‘Voorkomen dat mest en urine bij elkaar komen, verlaagt de ammoniakemissie (Holster et al., 2014). Hiervoor zijn vloeren en schuifsystemen ontwikkeld in de varkens- en melkveehouderij. Het bovengronds uitrijden van ruige stalmest (links) en een veegsysteem Op weg naar een natuurinclusieve duurzame landbouw waarbij de urine en de mest apart worden opgevangen. Bij weidegang komen urine en mest veel minder vaak bij elkaar’ (p. 43-44).

Over het knellen van mestregels:

‘De overheid kan knellende regels bij de subsidie voor agrarisch natuurbeheer voor bepaalde situaties aanpassen. Knellende regels zijn bijvoorbeeld te weinig

³ Marlies Sanders et al., *Op weg naar een natuurinclusieve duurzame landbouw*, Wageningen, Alterra Wageningen UR, 2015.

mogelijkheden voor het afstemmen van bemesting op de maaidata en mogelijkheden voor het uitzaaien van kruidenmengsels ontbreken' (p. 20).

'In de praktijk kunnen overheidsinstrumenten elkaar zelfs tegenwerken als het gaat om biodiversiteit. Zo dienen melkveehouders, om voor derogatie in aanmerking te komen (mestwetgeving), 80% van hun land in gras te hebben liggen en 20% mag bouwland zijn. Dit biedt nauwelijks nog ruimte voor graanteelt of akkerfaunaranden. Akkerranden in combinatie met later maaien in nabijgelegen graslanden zijn juist belangrijk voor het behoud van akkervogels, zoals de veldleeuwerik (Kuiper, 2015). De huidige instrumenten van de overheid worden tot nu toe nog weinig in samenhang ingezet; (p. 35).

Het rapport schetst ook een aantal maatregelen die de overheid kan nemen. Deze hebben volgens het rapport vooral betrekking op methoden om ammoniakemissies terug te dringen door o.a. erfbeplanting, stalsystemen, voeding, financiering en fosfaatrechten. Het rapport geeft ook aan dat er binnen dit kader wordt geëxperimenteerd met methoden om ammoniakemissies terug te dringen:

'De Proeftuin Natura 2000 Overijssel vult samen met veehouders, adviseurs, onderzoekers, bedrijven en overheden een digitale gereedschapskist met maatregelen voor het verminderen van ammoniakemissie. De Proeftuin combineert, niet alleen voor Overijssel maar voor heel Nederland, het ontwikkelen van ammoniak-reducerende maatregelen en het toepassen ervan in de praktijk, met de kennisuitwisseling tussen veehouders, adviseurs en andere betrokkenen. De maatregelen betreffen stalsystemen, voermanagement, het aanwenden van mest en de opbouw van de veestapel. Iedere veehouder kan hier maatregelen uit selecteren die passen bij zijn bedrijf' (p. 49).

3.2 De route loopt via experimenteerruimte

Het is duidelijk dat de enquêteresultaten de weg wijzen naar innovatieve oplossingen.

Veel boeren zijn van mening dat een andere omgang met mest en mestregels niet alleen een bijdrage kan leveren aan de omzet maar ook aan natuurwaarden. Veel regionale stakeholders steunen dit idee. Deze ideeën verdienen om zich in een experimentele setting te kunnen bewijzen.

Het beschikbaar stellen van experimenteerruimte kan een methode zijn om dit idee te toetsen. Nieuwe werkwijzen komen tot stand via experiment en gebiedsgewijze en/of sectorale innovaties. Het idee dat experimenteerruimte nodig is, wordt ondersteund door recente rapporten:

- In een recent rapport wijst het Planbureau voor de Leefomgeving op het belang van experimenteerruimte om nieuwe ambities te realiseren⁴.
- Ook een WUR-rapport uit 2015⁵ stelt dat nieuwe verdienmodellen voor natuurinclusieve landbouw tot stand kunnen komen op basis van waardecreatie en kostenreductie. Het WUR-rapport wijst op het belang van experimenteerruimte om

⁴ Planbureau voor de Leefomgeving, *Lerende evaluatie van het Natuurpact Naar nieuwe verbindingen tussen natuur, beleid en samenleving*, 2017, p. 18, p. 147.

⁵ John Grin, Nico Polman, Marijke Dijkshoorn-Dekker, Theo Vogelzang, *Verdienmodellen voor natuurinclusieve landbouw, Wat ondernemers al doen, en wat de overheid kan doen om opschaling te bevorderen*, WUR, 2015, p. 2, p. 15.

provinsje fryslân
provincie fryslân

nieuwe werkwijzen als pilot te ontwikkelen. De auteurs denken dat het verstandig is om hiervoor een 'niche' te ontwikkelen die dit mogelijk maakt. Een niche kenmerkt zich door een stabiele toepassing van nieuwe spelregels. Dat betekent onder andere flexibele toepassing van overheidsregels (met als effect kostenreductie en efficiënter behalen van NIL-doelstellingen).

Het experimenteren met mestregels vraagt om balanceren tussen twee uitgangspunten:

- In het algemeen is de overheid bereid om experimenteerruimte te creëren voor het testen van nieuwe en innovatieve oplossingen.
- Aan de andere kant is het beleid sterk gericht op het reduceren van ammoniakemissies en mest en dit geeft aanleiding tot strakkere regels.

4 Vertaling in een aanpak voor de NFW en Waadrâne

Een aanpak gericht op het verkrijgen van experimenteerruimte voor een andere omgang met mestregels zou de volgende stappen kunnen bevatten:

- *Verkennd onderzoek.* Een wetenschappelijk onderzoek naar de perspectieven die voor natuur en omzet kunnen ontstaan bij boeren in het gebied van NFW en de Waadrâne door een andere omgang met mestregels. Een centrale gedachte bij dit onderzoek is dat positieve effecten op natuurwaarden als compensatie kunnen dienen voor eventuele negatieve effecten van de andere omgang met mestregels. Dit onderzoek richt zich mede op maatregelen die door boeren zelf worden benoemd. Dit vraagt om een inventarisatie bij de boeren als eerste stap. Het onderzoek brengt in beeld:
 - o De milieueffecten die kunnen ontstaan (vermoedelijk staat het effect op de ammoniakuitstoot hierbij centraal).
 - o De effecten op natuurwaarden.
 - o De omzetteffecten die kunnen worden verwacht.

Het onderzoek leidt tot een overzicht van perspectiefrijke experimenteerruimte.

- *Een breed samengestelde groep begeleidt het onderzoek.* Om draagvlak voor het onderzoek te realiseren wordt een breed samengestelde begeleidingsgroep in het leven geroepen die de onderzoeksopdracht helpt te formuleren en die de uitvoering van het onderzoek begeleidt. De begeleidingsgroep bestaat uit experts, beleidsmakers, vertegenwoordigers van de branche, belangengroepen en natuurorganisaties.
- *Draagvlak bij boeren in beeld.* De resultaten van het onderzoek worden besproken met een groep boeren die in de enquête aangaf zowel omzettoename als natuurwinst te verwachten door een andere omgang met mestregels.
- *Voorstel voor experimenteerruimte.* In samenspraak met de provinciale en landelijke overheid wordt een principekader ontwikkeld voor experimenteerruimte.

Het realiseren van deze stappen zal vermoedelijk aanzienlijk meer kans maken als deze worden ondersteund door een effectieve public affairs strategie. De kans is immers aanwezig dat het onderzoek en de planontwikkeling zullen stuiten op weerstand. Daarom wordt voorafgaand aan de eerste inhoudelijke stap een public affairs 'roadmap' en een plan voor stakeholdermanagement ontwikkeld. In samenwerking met ervaren public affairs experts wordt een strategie ontwikkeld op basis waarvan een goede samenwerking met alle stakeholders kan worden opgebouwd.

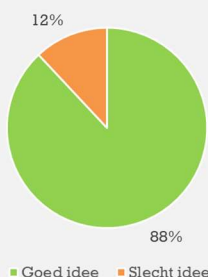
Bijlage 1

Enquêteresultaten in detail

NIL-boeren zouden meer ruimte moeten krijgen bij de toepassing van overheidsregels op het gebied van natuur, milieu en landschap.

Boer mag in beperkte mate afwijken van overheidsregels voor milieu, natuur en landschap onder voorwaarde dat NIL is geborgd

192 enquêtedeelnemers

88% van de boeren is het er mee eens dat landbouwbedrijven waar natuurinclusieve landbouw is geborgd in beperkte mate mogen afwijken van overheidsregels op het gebied van milieu, natuur en landschap. De exacte vraag die de boeren kregen voorgelegd was als volgt: *‘Wat vindt u van het idee dat houders van een certificaat voor natuurinclusieve landbouw in beperkte mate mogen afwijken van overheidsregels die bedoeld zijn om milieu, natuur en landschap te beschermen? Een boerenbedrijf dat positief bijdraagt aan*

natuur en landschap kan gebaat zijn bij een meer flexibele bedrijfsvoering. Niet voldoen aan elke regel afzonderlijk, maar wel een netto positief resultaat voor natuur, landschap en milieu bereiken. Dit is nu nog niet toegestaan – wat vindt u er van als dit wel zou kunnen?’

De gedachte hierachter is dat flexibele benadering waarin de boer zelf meer ruimte krijgt om milieu, natuur en landschap en bedrijfsvoering op elkaar af te stemmen kan leiden tot een beter resultaat voor zowel natuurinclusieve bedrijfsvoering als omzet. Ruimte voor eigen keuzes in de bedrijfsvoering levert ruimte voor experiment en voor een op de eigen omstandigheden afgestemde keuze tussen onderdelen van natuurinclusieve landbouw. De vraag kiest als uitgangspunt dat deze ruimte uitsluitend ontstaat voor boeren waar aan de hand van criteria kan worden vastgesteld dat ze (voldoende) natuurinclusief zijn.

....

NIL-boeren zouden meer ruimte moeten krijgen bij de toepassing van overheidsregels op het gebied van natuur, milieu en landschap. Dat vindt 75% van 96 regionale stakeholders. Zij antwoordden bevestigend op de vraag *‘wat vindt u van het idee dat houders van een certificaat voor natuurinclusieve landbouw in beperkte mate mogen afwijken van overheidsregels die bedoeld zijn om milieu, natuur en landschap te beschermen? Een boerenbedrijf dat positief bijdraagt aan natuur en landschap kan gebaat zijn bij een meer flexibele bedrijfsvoering. Niet voldoen aan elke regel afzonderlijk, maar wel een netto positief resultaat voor natuur, landschap en milieu bereiken. Dit is nu nog niet toegestaan – wat vindt u er van als dit wel zou kunnen?’* 25% van de regionale stakeholders gaf aan dit geen goed idee te vinden.

....

Andere toepassing van wetten en regels

In de enquête kregen de boeren enkele vragen over de effecten die zij verwachten van vereenvoudiging (en/of duidelijker toepassing) van wetgeving op hun omzet en op de mate van natuurinclusiviteit van het boerenbedrijf. De aanleiding voor deze vragen is de gedachte dat vereenvoudiging/duidelijker toepassing van regels zonder verlies van kwaliteit op het gebied van natuur, landschap en/of milieu een bijdrage kan leveren aan de natuur-inclusiviteit van het boerenbedrijf. Dit kan op twee manieren:

Naar een andere omgang met mestregels

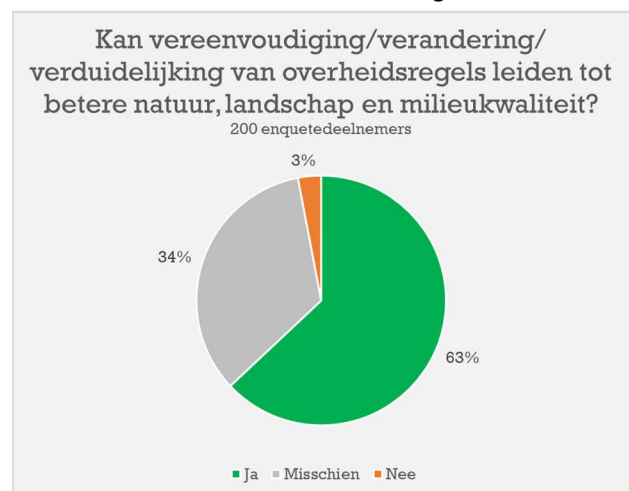
- vereenvoudiging/verduidelijking van regels kan de kosten voor de boeren reduceren
- door meer ruimte/flexibiliteit te creëren voor de eigen bedrijfsvoering krijgt de boer meer ruimte voor het realiseren van natuur-/milieu- en/of landschapswaarden.

Beide kunnen de basis voor natuurinclusieve landbouw versterken. Samengevat zijn de reacties van de boeren als volgt:

- **Boeren zijn van mening dat vereenvoudiging/verduidelijking/verandering van overheidsregels kan leiden tot een betere kwaliteit van natuur, landschap en milieu.** 63% geeft aan dat dit effect zal optreden, 34% geeft aan dat dit effect misschien optreedt.
- **Een grote meerderheid van de boeren verwacht dat vereenvoudiging/verduidelijking/verandering van overheidsregels ook bijdraagt aan een sterke economische basis van het boerenbedrijf** (§ 5.3.4).
- **Veel boeren (71%) zijn van mening dat de mestregels anders kunnen zonder nadelig effect voor natuur, landschap of milieu.** Minder dan de helft van de boeren kruiste ook andere overheidsregels aan, onder andere op het gebied van ANLb- en SNL-diensten (42%), milieu/handhaving (42%), subsidiëring van asbestsanering (40%) en uitvoering van asbestsanering (37%) (zie § 5.3.2 en 5.3.1).

Aanpassing van regels bevordert natuurinclusieve landbouw

63% van de boeren is van mening dat vereenvoudiging/verduidelijking/verandering van

overheidsregels kan leiden tot een betere kwaliteit van natuur, landschap en milieu, 34% is van mening dat dit misschien mogelijk is terwijl slechts 3% denkt dat het niet mogelijk is om langs deze weg de kwaliteit van natuur, landschap en milieu te verbeteren. Deze vraag werd door 200 boeren beantwoord. De vraag kwam aan het einde van een aantal andere vragen over de vereenvoudiging/verduidelijking van regels en werd gepresenteerd als een samenvatting van de reacties die de boeren in eerdere vragen hadden gegeven. De precieze tekst van de vraag was als volgt: 'Samenvattend: kan vereenvoudiging/verandering/verdui-

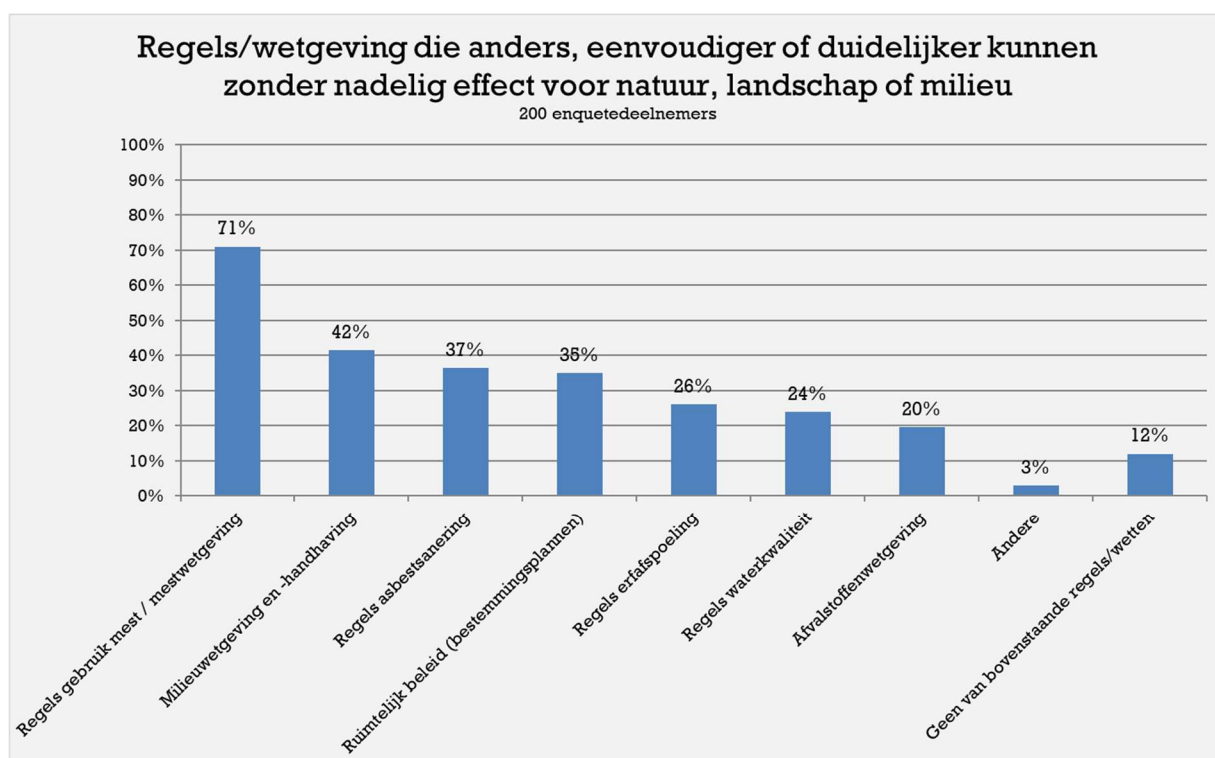
delijking van overheidsregels leiden tot betere natuur, landschap en milieukwaliteit?'

Welke regels/wetten kunnen eenvoudiger of duidelijker?

Op de vraag 'Welke regels/wetgeving kunnen anders, eenvoudiger of duidelijker zonder nadelig effect voor natuur, landschap of milieu?' kruiste 71% van de boeren aan dat dit geldt voor de wetgeving en regels voor mest, 42% milieuwetgeving en -handhaving en 37% de regels op het gebied van asbestsanering. Ook kruisten de boeren vaak de volgende regelgeving aan: ruimtelijk beleid, erfafspoeling, waterkwaliteit en afvalstoffenwetgeving. 28 boeren gaven een toelichting op hun antwoord; deze toelichtingen zijn opgenomen in bijlage 3. De beantwoording van deze vraag wordt weergegeven in de tabel en de grafiek hierna.

Regels/wetgeving die anders, eenvoudiger of duidelijker kunnen zonder nadelig effect voor natuur, landschap of milieu (200 enquêtedeelnemers)	Aantal keren genoemd	% van de enquêtedeelnemers die categorie noemt
Regels gebruik mest / mestwetgeving	142	71%
Milieuwetgeving en -handhaving	83	42%
Regels asbestsanering	73	37%
Ruimtelijk beleid (bestemmingsplannen)	70	35%
Regels erfafspoeling	52	26%
Regels waterkwaliteit	48	24%
Afvalstoffenwetgeving	39	20%
Andere	6	3%
Geen van bovenstaande regels/wetten	24	12%

.....

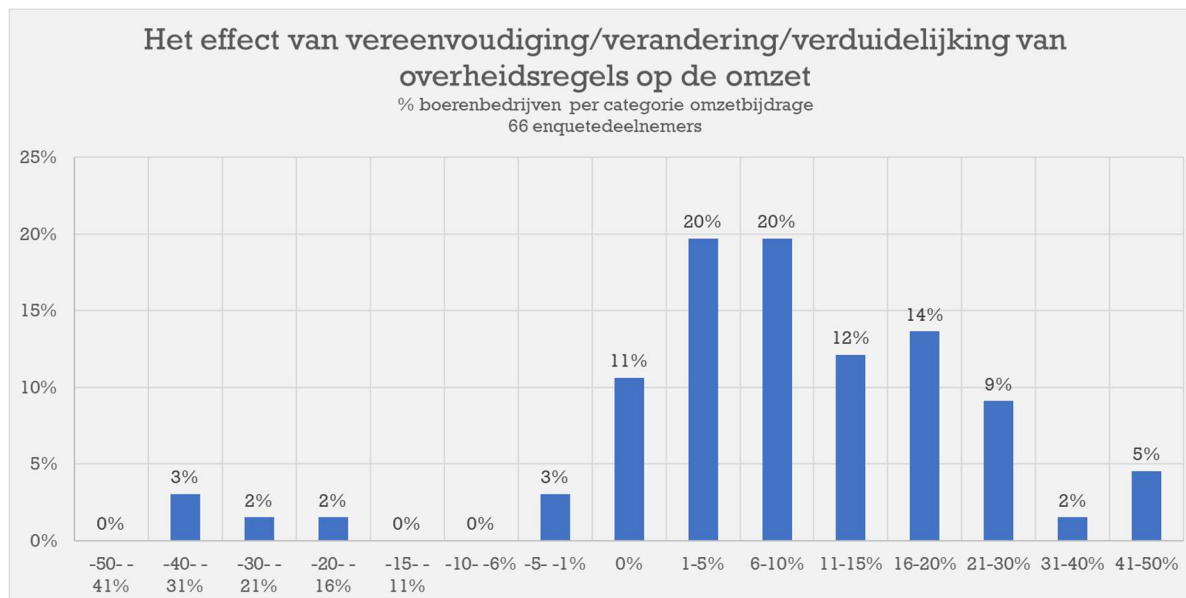
Effect op de omzet van vereenvoudiging van regels

79% van 66 boeren die hebben aangegeven dat ze goed een schatting kunnen maken van de omzeteffecten van vereenvoudiging/verandering/verduidelijking van overheidsregels verwacht een positief effect op de omzet van het vereenvoudigen van wetten en regels, 11% verwacht dat dit geen effect heeft en 10% verwacht een negatief effect op de omzet. Gemiddeld verwachten deze 66 boeren dat de omzet door vereenvoudiging van regels kan toenemen met 10%.

Onder 89 boeren die hebben aangegeven dat ze niet zo precies de omzeteffecten kunnen voorspellen gaf 40% aan dat vereenvoudiging/verandering/verduidelijking van overheidsregels een positieve bijdrage aan de omzet zal leveren, 60% denkt dat dit effect

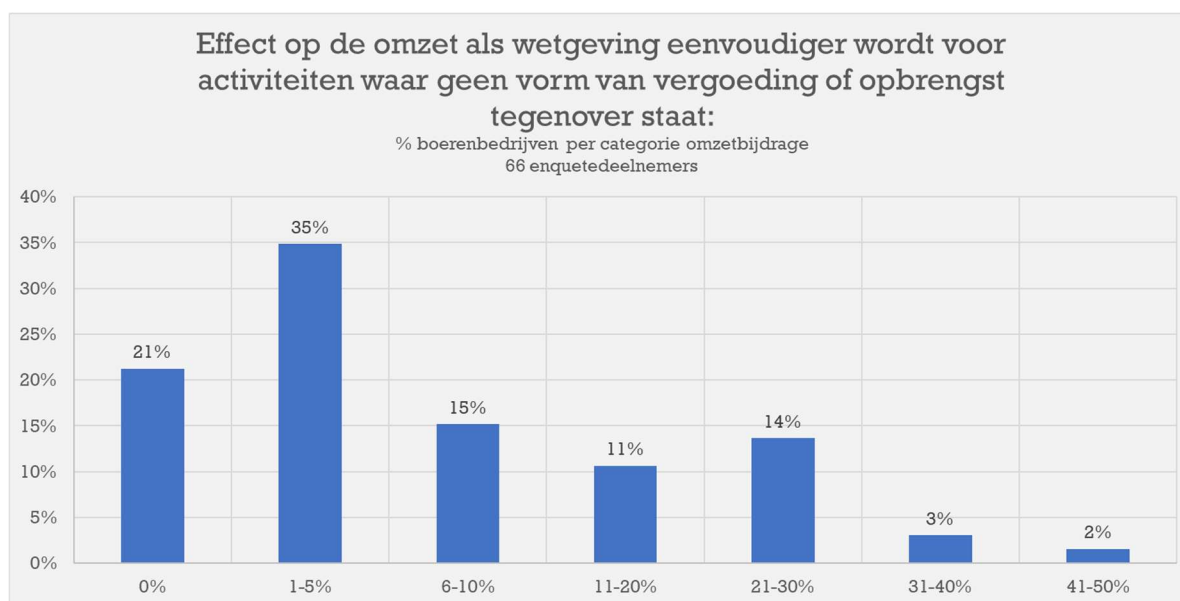

neutraal is (niet positief/niet negatief) en geen enkele boer verwacht een negatief effect op de omzet.

We hebben dezelfde vraag ook specifiek gesteld over het effect op de omzet dat boeren verwachten van vereenvoudiging van overheidsregels die van toepassing zijn op activiteiten op het gebied van natuurinclusieve landbouw waar geen enkele vorm van vergoeding tegenover staat (geen ANLb/SNL-vergoeding en ook geen andere inkomsten). Dit type activiteiten is besproken in § 4.3 van het hoofdstuk over de huidige verdienmodellen van natuurinclusieve landbouw.

Gemiddeld verwachten 66 boeren die hebben aangegeven dat ze goed een schatting kunnen maken van de omzetteffekten een omzettoename hierdoor van 8,5%. Dit blijkt uit de grafiek hierna.

provinsje fryslân
provincie fryslân

Onder 63 boeren die hebben aangegeven dat ze niet zo precies de omzeteffecten kunnen voorspellen gaf 27% aan dat ze een positieve bijdrage aan de omzet verwachten door van vereenvoudiging van overheidsregels die van toepassing zijn op activiteiten op het gebied van natuurinclusieve landbouw waar geen enkele vorm van vergoeding tegenover staat. 32% in deze groep is van mening dat hierdoor geen positief of negatief effect op de omzet zal optreden en 41% weet niet wat het effect op de omzet zal zijn.